

7. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/articles/930-akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsiya-chi-dievij-instrumentzabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti>.

Оксана Шовкова

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬО-НАУКОВОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ

В умовах реформування системи вищої освіти України питання підвищення її якості є одним з першочергових. Адже від того, наскільки якісною є освіта, залежить конкурентоздатність вітчизняних ВНЗ, обсяг фінансових надходжень, визнання дипломів українських університетів на європейському та світовому рівнях, підвищення конкурентоспроможності випускників ВНЗ тощо. У цьому контексті дотримання принципів академічної доброчесності постає як неодмінна умова підвищення якості освіти [7, с. 82].

В останні роки в галузі освіти та науки було реалізовано численні проекти з розвитку наукової етики. Їхньою спільною рисою є, передусім, створення єдиного академічного середовища, яке б дотримувалося стандартів академічної доброчесності та було б відкритим для кожної людини. Говорячи про поняття «академічної чесності» в Україні, варто зазначити актуальність і сучасність постановки проблеми. Про це свідчать численні публікації та монографії, присвячені визначенню академічної чесності, видів її порушень і шляхів їх подолання [5, с. 82].

Поняття «академічна доброчесність» необхідно вивчати в аспекті законодавчої бази. Так, у «Законі про освіту» воно визначене як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [3, ст. 42].

Серед фундаментальних цінностей академічної доброчесності виділяють наступні [5, с. 83]:

1. Чесність – незамінна основа викладання, навчання, досліджень, послуг і є необхідною передумовою для повної реалізації довіри, справедливості, поваги та відповідальності.

2. Довіра є необхідною основою академічної роботи. Довіра дає нам можливість співпрацювати, обмінюватися інформацією і вільно поширювати нові ідеї, не боячись, що наша робота буде вкрадена, а наша кар'єра або репутація постраждають.

3. Справедливість складається з передбачуваності, прозорості, чітких і обґрунтованих очікувань, послідовного й доцільного реагування на порушення академічної доброчесності, а справедливе оцінювання є основоположником довіри між викладачами і студентами.

4. Повага передбачає поважне ставлення до всіх суджень, знань і методів дослідження.

5. Відповідальність – це здатність членів академічної спільноти підтримувати інших, якщо вони не були спроможні дотримуватися засад академічної чесності.

6. Мужність: висування високих вимог доброчесності як до себе, так і до інших є своєрідним викликом і вимагає рішучості, цілеспрямованості і мужності.

Водночас значне місце у системі вищої освіти відводиться академічній нечесності, яка загрожує безпеці навчального закладу, підриває авторитет університету й освіти загалом та змушує сумніватися в компетентності окремих спеціалістів [4, с. 21].

На сьогоднішній день широкого поширення набуває плагіат та самоплагіат як один із видів академічної недоброчесності. В академічному середовищі плагіат

найчастіше виражається в публікації під власним іменем чужого тексту або у запозиченні фрагментів чужого тексту без зазначення джерела запозичення. Самоплагіат – це оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів [8, с. 12].

Паралельно слід виділити і інші види академічної не доброчесності:

- заборонена допомога (одержання чи надання допомоги на іспиті, заліку, контрольній роботі, яка забороняється викладачем);
- використання підручників, посібників, довідкової літератури під час будь-якої з форм контролю, якщо це не передбачено її умовами;
- списування та передавання своєї роботи для списування іншим; передачу та одержання відповідей перед іспитом;
- використання підставної особи для відповіді, іспиту тощо; подання результатів групової роботи, якщо роботу замість групи виконала одна особа; подача як своєї роботи, написаної іншою особою;
- написання роботи на замовлення; підробка результатів дослідження;
- хабарництво [1, с. 24].

Нові технології модернізують реалізацію академічної не порядності (використання мобільних телефонів під час складання іспитів та заліків, консультування один одного під час написання контрольних робіт тощо).

Прояви академічної недоброчесності (списування, плагіат, хабарництво) можуть зруйнувати систему навчання, перетворюючи навчальний процес на імітацію [6, с. 146].

Саме тому створення системи боротьби з академічною нечесністю в університетському середовищі є запорукою ефективного функціонування системи вищої освіти. Механізм протидії академічній не порядності має бути комплексним і складатися з наступних заходів [2, с. 93]:

- 1) студенти повинні з першого року навчання розуміти, що слід бути гідними і порядними у процесі навчання, не списувати самим і не давати іншим це робити;
- 2) необхідно прибрати фінансову зацікавленість викладачів: заробітна плата і премії ні в якому разі не мають залежати від кількості «5» та «4»;
- 3) так, як зараз стає дуже популярним такий метод контролю як тести, то для забезпечення академічної доброчесності необхідно збільшити кількість варіантів пропорційно до кількості студентів у групі. Даний метод досить доцільно буде використовувати не лише у тестах, а й у різних видах роботи (письмова, усна);
- 4) важко уявити студента без гаджета, безумовно під час навчання він може дуже допомогти, але під час тестів чи іспитів необхідно заборонити користуватися телефонами, планшетами чи ін. пристроями. Також якщо є можливість необхідно встановити в аудиторії відео нагляд;
- 5) в навчальному закладі повинні бути особи, які зобов'язані постійно проводити роз'яснювальну роботу серед викладачів та студентів стосовно того, що таке академічна доброчесність та яка її роль в нашому житті;
- 6) проводити анонімні соціологічні опитування.

Отже, для якісної зміни системи вищої освіти необхідно розробити нові підходи до навчання та викладання, утвердити норми чесності та етичних цінностей в освітньому процесі і науковій діяльності, створити нові механізми побудови комунікації в закладах вищої освіти, що сприятиме формуванню високої академічної культури, носіями якої будуть науково-педагогічні і наукові працівники та здобувачі освіти.

Список використаної літератури

1. *Варава І.М.* Проблема академічної доброчесності у сучасному суспільно-освітньому середовищі / І.М. Варава // Науковий часопис національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи.– Випуск 66: збірник

наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова. – Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. – с. 22-26.

2. *Гаруст Ю.В.* Академічна доброчесність – шлях до захисту інтелектуальної власності українських науковців / Ю.В. Гаруст, Б.О. Павленко // Правові горизонти. – 2017. – Вип. 4(17). – С. 88-95.

3. Закон України «Про освіту» / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38–39, ст.380. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/sh-ow/2145-19/print>.

4. *Ковальчук О.С.* Забезпечення академічної чесності у вищих навчальних закладах: міжнародний досвід / О.С. Ковальчук, Л.М. Потапук. // Вісник університету імені Альфреда Нобеля. – 2017. – №1. – С. 21-26.

5. *Нагорна Н., Гуца П.* Академічна доброчесність як основа розвитку сучасної науки // Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – Дрогобич: Видавничий дім "Гельветика", 2019. – Вип. 23. Том 3. – с. 81-85.

6. *Семененко Л.П.* Академічна доброчесність – запорука якісної освіти / Семененко Лариса Петрівна // Роль бібліотеки у створенні когнітивного ресурсу суспільства знань: технології, освіта, наука : зб. наук. пр. / Наук. б-ка Харків. держ. ун-ту харчування та торгівлі, Ф-т соц. комунікацій Харків. держ. акад. культури. – Харків, 2016. – С. 145-150.

7. *Ткаченко В.В., Кожекіна Л.Ю., Денисюк Л.Ю.* Практики протидії плагіату в українських ВНЗ як складова академічної доброчесності // Вісник Харків. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна. Серія: Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. – 2017. – Вип. 38. – С. 82-86.

8. Що потрібно знати про плагіат : посібник з академічної грамотності та етики для "чайників" / уклад. Гужва О. О. – 2012. – 72 с.

Альона Свєшнікова

ПЕРЕДОВИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ЗАРУБІЖНІ І ВІТЧИЗНЯНІ ПРАКТИКИ

Напочатку ХХІ століття у розвинутих країнах світу актуалізується проблема забезпечення якості вищої освіти. В її основу покладено розуміння вищої освіти як основного ресурсу підготовки висококваліфікованих спеціалістів, підвищення продуктивності праці та рівня конкуренції на міжнародному ринку праці. Зокрема в період останнього десятиліття при організації своєї діяльності установи освіти запроваджують філософію загального управління якістю (TotalQualityManagement – TQM) і міжнародні стандарти якості ISO-9000. Цей підхід до управління якістю освітнього процесу з позицій TQM пов'язаний з вдосконаленням освітніх програм і поліпшенням якості надання освітніх послуг з метою задоволення потреб суспільства і підготовки фахівців, що відповідають вимогам сучасного етапу розвитку економіки країни [1].

Таким чином збільшується державне інвестування у розвиток вищої освіти, що в свою чергу вимагає підвищення рівня відповідальності університетів, та створення більш якісних умов надання освітніх послуг.

Визначивши курс на євро-інтеграцію до освітнього та наукового простору, Українська освіта здійснює модернізацію галузі в контексті європейських вимог, завзято працюючи над реалізацією положень Болонського процесу. Відповідно до ратифікованої Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [2].

Реформи в освітній програмі вищої школи вимагають її змістового та операційного оновлення, підвищення якості підготовки кваліфікованих кадрів. Ці завдання вимагають забезпечення якості освіти з метою наближення вітчизняної галузі вищої освіти до європейських стандартів, створення умов для посилення співпраці між державними органами управління, бізнесом та вищими навчальними закладами для